

DIAGNOSTIKA VE SPECIÁLNÍ PEDAGOGICE

Mgr. Alena Skotáková, Ph. D.

POJMY

- **Diagnostika** – je poznávacím procesem, jehož cílem je co nejdokonalejší **poznání** daného předmětu či objektu našeho zájmu, a to všech jeho důležitých znaků a charakteristik a jejich vzájemných vztahů a souvislostí. Výsledkem tohoto poznání je **diagnóza**.
- **Speciálněpedagogická diagnostika** – užší vymezení, provádí přímo speciální pedagog
- **Diagnostika ve speciální pedagogice** – širší vymezení, zahrnuje komplexní diagnostiku (lékařská, psychologická, sociální a speciálněpedagogická)

CÍL DIAGNOSTIKY VE SPECIÁLNÍ PEDAGOGICE

- Co nejdokonaleji poznat člověka s postižením.
- Získání co nejvíce informací o osobnosti jedince a jeho možnostech v oblasti vzdělavatelnosti a vychovatelnosti
- Podle cílů lze diagnostiku dělit:
 - dg. globální - zaměřena na celou osobnost vzhledem k vých.vzděl. procesu
 - dg. parciální – zaměřuje se pouze na aktuální projevy (jemná motorika,...)

DĚLENÍ

- Podle časového sledu provádění
 - Vstupní
 - Průběžná
 - Výstupní
- Podle druhu postižení – somatopedická, psychopedická,
- Podle věku klienta – raného a předškolního věku, školního věku, dospělosti, stáří
- **Diferenciální diagnostika** - hovoříme o ní tehdy, když zjištěné charakteristiky dostatečně nenaznačují, o kterou diagnózu by se mohlo jednat. Např. odlišení hluchoty od mentální retardace

DIAGNOSTICKÉ METODY

Metody obecné

- Rodinná anamnéza
- Osobní anamnéza (informace o jedinci od ranného dětství do současnosti. Biologický, neuropsychologický a sociální vývoj)
- Katamnéza – příčiny opakovaného objevení se nežádoucích projevů

SPECIÁLNÍ METODY

- **Pozorování** – plánovité, systematické, soustředěné, objektivní, přesné, diskrétní
- **Metody explorační** – rozhovor, dotazník
- **Diagnostické zkoušky** – ústní -zaměřují se na vědomosti, nebo úroveň mluvené řeči, písemné – úroveň vědomostí, úroveň psaní a kvalitu jeho osvojení, analýzu chyb, praktické -fce smyslů, lateralita, motorika
- **Testové metody** – zkouška skládající se z různých úkolů – standardizované (poskytují normu), nestandardizované, upravené (pro Zp,...)

SPECIÁLNÍ METODY

- **Analýza výsledků činnosti** – informace o stupni osvojení požadovaných vědomostí a dovedností (písemné práce, výtvarné a pracovní činnosti). Sledujeme obsahovou i formální úroveň.
- **Kazuistika** – studium všech dostupných materiálů. Jedná se o pomocnou, sumarizační metodu
- **Přístrojové metody** – registrace a kvantifikace určitých výkonů, vlastností nebo funkcí. Např. audiometrie

HLAVNÍ OBLASTI DIAGNOSTIKY VE SPECIÁLNÍ PEDAGOGICE

- Hrubá motorika
- Jemná motorika
- Grafomotorika a kresba – např. test kresby lidské postavy, test obkreslování, kresba rodiny, kresba začarované rodiny)
- Lateralita – vyhraňuje se mezi 3 – 4 rokem
- Sebeobslužné činnosti – stravovací úkony, hygienické návyky, oblékání a obouvání
- Sociální a citová oblast - úroveň sociability
- Rozumové schopnosti
- Komunikační schopnosti – verbální (obsahová, formální stránka – logopedie), neverbální
- Rodinné prostředí

METODY

- Hra – komentování hrové činnosti při individuální hře dítěte, verbální komunikace s ostatními dětmi při skupinové hře
- Dramatizace a hraní rolí
- Reprodukce říkanek, básniček, písniček
- Leporela, dětské knížky, obrázky, encyklopedie, časopisy
- Kresba - volná, tématická, individuální, skupinová. Po skončení kresby rozhovor nad obrázkem
- Televize, video, rozhlas, počítačové programy – pečlivě vybírat z nabídky programů

VYBRANÉ DIAGNOSTICKÉ SITUACE

- Kresba
- Hra – odráží stav vývoje, je možné sledovat mnoho diagnostických oblastí
- Vyučování – běžné projevy, výkony a chování

DIAGNOSTIKA DLE JEDNOSTLIVÝCH OBDOBÍ VÝVOJE

- **Raný a předškolní věk** – důležité pro včasné zachycení poruchy. Raná péče – 0-6 let (probíhá uceleně s účastí zdravotnické, rehabilitační, vzdělávací a sociální složky). diagnostika v přirozeném prostředí dítěte, diagnostika školní zralosti a připravenosti na školu
- **Školní věk** - diagnostika zaměřená na možnost integrace a budoucí volbu povolání, manuální schopnosti, samostatnost, koncentrace, rozumové schopnosti
- **Dospělost (získané postižení)** určení prognózy dalšího uplatnění člověka ve společnosti, profesní orientace, rekvalifikace a resocializace

DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI NA ŠKOLU

- **Školní zralost**

Předpokladem je určitá zralost CNS (odolnost vůči zátěži, reaktivita, stabilita dítěte, koncentrace pozornosti – přizpůsobení dítěte školnímu režimu, **lateralizace** ruky, motorická a senzomotorická **koordinace** a manuální **zručnost**, rozvoj percepce, úroveň **zrakového vnímání** – umožňuje dítěte úspěšně číst a psát, **sluchové vnímání** – diferenciaci, spolupráce obou hemisfér, **kognitivní procesy** – konkrétní logické operace, emoční zralost

DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI NA ŠKOLU

- **Školní připravenost**

- Hodnota a smysl školního vzdělávání (nutný osobní příklad, životní styl rodiny)
- Dostatečná úroveň dítěte při nástupu do školy
- Dostatečně rozvinutá schopnost verbální komunikace
- Orientace v systému hodnot a norem chování

DIAGNOSTIKA ŠKOLNÍ ZRALOSTI A PŘIPRAVENOSTI NA ŠKOLU

- **Oblasti, na které se diagnostika zaměřuje:**

- tělesná zdatnost
- rozumová zralost
- citová zralost
- sociální zralost

- **Testy**

Orientační test školní zralosti: kresba mužské postavy, napodobení psacího písma a obkreslení určitého počtu bodů s daným umístěním v prostoru

Edfedtův reverzní test, obrázkově-slovníková zkouška, Vinelandská škála sociální zralosti, Wechslerovy testy inteligence,..)

LITERATURA

- Přinosilová, D. Diagnostika ve speciální pedagogice. *Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-142-3